

yotlarla İstanbul'da yayımlandı. Yayın dönemleri şöyledir: I. dönem: Mart ve Nisan 1960, iki sayı. II. dönem: Mart 1966-Nisan 1967, on iki sayı. III. dönem: Ekim 1969-Ocak 1971, on altı sayı. IV. dönem: Eylül 1974'ten itibaren ve 1. sayıdan başlayarak on sekiz sayı çıktı. Bu dört dönemde de aylık olarak yayımlandı. V. dönem: 6 Mayıs 1976 tarihli 19. sayı ile başladı. "Düşünce, edebiyat ve siyaset günlüğü"ne dönüşen *Diriliş* pazartesi ve perşembe günleri yayımlandı. Bu yayın dönemi 3 Ağustos 1978 tarihli 60. sayı ile sona erdi. VI. dönem: Ekim 1979'da 61. sayıdan başlayıp tekrar aylık olarak on iki sayı devam etti. 7 Ocak 1983'te 73. sayıdan itibaren günlük gazeteye dönüşen *Diriliş*'in bu yayın dönemi 17 Haziran 1983 tarihli 233. sayıya kadar sürdü. VII. dönem: 25 Temmuz 1988'de haftalık olarak tekrar 1. sayıdan başlayan dergi yayımını Şubat 1992'ye kadar sürdürmüştür.

1960 sonrasındaki fikrî ve edebî hareketlerde etkili olan *Diriliş* dergisinin yayımlandığı zemini belirtmek için şu hususları göz önünde bulundurmak gerekir: Osmanlı Devleti'nin son günlerindeki gruplaşmalar ve bunların sebep olduğu tartışmalar, Türkiye'deki fikrî ve siyasî çevrelerde de etkisini uzun süre göstermiştir. Çünkü bir yandan çökmüş kurumlardan kalan hâtıralar tazeliğini korumuş, bir yandan da müslüman aydınlar ve halk ile devlet arasındaki münasebetler zaman zaman gerilimli bir ortamda cereyan etmiştir. Bu durum âcil meselelerle uğraşmayı bir zaruret haline getirirken ilim, fikir ve edebiyat adamlarının çalışma zeminlerinde ortaklığı korumak da güçleşmiştir.

Diriliş dergisinde ise başlangıcından itibaren özellikle edebî ve fikrî çalışmaların ortak bir atmosferde toplanmasına çalışıldığı görülmüş, derginin adında sembolize edilen diriliş kavramı geliştire-

rilmiştir. Diriliş başlangıçta düşünce dünyasına ve İslâm âleminin genel durumuna bir bakış tarzı olarak belirmiştir. Zaman içinde İslâm toplumlarının kendi gerçekliğini idrak etmesi ve bu amaçla geçmişteki İslâm kültüründen hareketle devletlerin ve toplumların yapılanması üzerine düşünceler geliştirilmiştir.

Diriliş'teki görüş ve düşünceler esas itibarıyla muhtevalarını Sezai Karakoç'un kendi imzası ve takma adlarla yazdığı yazılarda bulmuştur. Aynı doğrultudaki görüşler, edebiyatın şiir, hikâye ve deneme türündeki örnekleriyle *Diriliş* çevresinde yeni bir anlayış doğurmuş, genç şair ve yazarların yayımlanan çalışmalarını aynı inanç ve anlayış doğrultusundaki filizlenmenin örnekleri olmuştur.

Diriliş'te, özellikle günlük gazete ve haftalık dergi olarak yayımlandığı dönemlerde siyasî konulara da aktüel görünüşleri içinde yer verilmiştir. Gerek çağdaş İslâm dünyasındaki verimlerden örneklerin, gerekse Batı edebiyatından çevrilerek yayımlanan metinlerin seçiminde sadece atılım halinde kalan değil, fikrî olgunluk seviyesinde de yer alan yazarlara öncelik tanındı. *Diriliş*'in bütün yayım sürelerinde aynı zamanda divan şiirinden ve tasavvuf metinlerinden de çeşitli örnekler yayımlandı.

Diriliş'te savunulan düşünceler hem resmî kültür siyasetiyle hem de Marksizm gibi Batı kökenli muhalif düşüncelerle bağdaşmayan bir tarzda gelişti. Bundan dolayı her iki kesim tarafından da tepkiyle karşılanan dergi, yayımına ara verildiği zamanlarda bile, özellikle düşünce ve edebiyat alanlarında kesintisiz ve etkili bir fonksiyona sahip oldu. Kendisi dışındaki edebî anlayışları, yazarları ve dergileri de etkiledi.

Diriliş'te yazan başlıca şair ve yazarlar şunlardır: Sezai Karakoç (Zülfü Can-yüce, Mehmet Yasin, Mehmet C. Güneş, Sait Yeni), Abdullah Öztemiz Hacrtahiroğlu, Rasim Özdenören, Cahit Zarifoğlu, Nuri Pakdil, Erdem Bayazıt, Ziya Nur, Ebubekir Eroğlu, Durali Yılmaz, Mehmed Çavuşoğlu, İsmail Killoğlu, Ahmet Yücel, Kâmil Eşfak Berki, Alaeddin Özdenören, İsmet Özel, Cahit Koytak, Ahmet Kot, Arif Soylu, Muzaffer Budak, Kâmil Öztürk, Ali Özkavaf, Şakir Diclehan, Cafer Barlas, Necatî Çavuş, Yüksel Peker, Yüksel Kanar, Hamit Can, Ömer Erdem, Ahmet İşler, Kâmil Doruk, Mustafa Ruhi Şirin, H. İbrahim Kaymak, Tahir Yücel, Ahmet Kahraman, Bülent T. Demirgil, Turgut Akman, İbrahim Serhat Canbolat,

Yener Sonuşen, Mevlüt Ceylân, Mevlâna İdris.

Eserlerinden tercümeler yapılan yazarlardan bazıları ise şunlardır: Osman Yahyâ, Mahmud Ahmed, Muhammed Hamîdullah, İnamullah Han, Ebû'l-Hasan Ali Nedvî, Resul Hamzatov, Ahdat Suyef, T. S. Eliot, A. Sorokin, S. Kirkegaard, Paul Hazard, Virginia Woolf, Gabriel Marcel, W. Faulkner, Rilke, Claudel, Dylan Thomas, Ezra Pound, Hard Crane, W. Blake, Karl Jaspers, Wolfrang Köhler, Arland Ussher, W. B. Yeats, Eugene Ionesco.

BİBLİYOGRAFYA :

Şakir Diclehan, *Sanat ve Düşünce Dünya-sında Sezai Karakoç*, İstanbul 1980, tür.yer.; Behçet Necatigil, *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*, İstanbul 1983, s. 215; TDEA, II, 325-326; V, 180-182.

EBUBEKİR EROĞLU

DİRİMTEKİN, Feridun

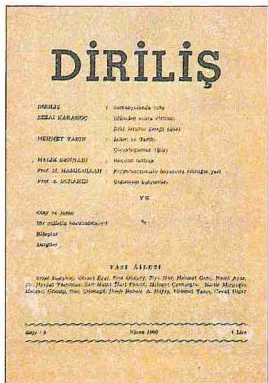
(1894-1976)

Türk tarihçisi.

Asıl adı Mehmet Feridun'dur. Dukagin-zâde Mehmed Cemal Bey'in oğlu olup İstanbul'da doğdu ve soyadı kanunu çıkıncaya kadar Dukagin-zâde (Dukakinzâde, Dokakinzâde) aile adını kullandı.

İlk ve orta öğrenimini İzmir'de gördükten sonra İstanbul'a gitti ve Kuleli Askerî Lisesi'ne girdi. Buradan 1910'da, Harbiye'den de 1912'de mezun oldu. Teğmen olarak Balkan, Çanakkale, Kafkas cephesi savaşlarına katıldı. 1921'de Anadolu'ya geçerek Sakarya Savaşı'nda birinci grup erkân-ı harbiyyesinde görev aldı; aynı yılın kasımında yüzbaşılığa yükseldi. İstiklâl Savaşı'ndan sonra Harp Akademileri'ndeki tahsil dönemini tamamlayarak 1924 yılı Temmuzunda kurmay oldu. Aynı yıl Erkân-ı Harbiyye-i Umûmiyye'de görevlendirildi. 1925'te Harp Akademileri taktik öğretmeni, 1926'da da harp tarihi öğretmeni oldu. Askerlerin yabancılarla evlenmesini yasaklayan kanunun çıkması üzerine eşi yabancı olduğundan 22 Eylül 1927'de askerlikten ayrıldı. Ancak sivil öğretmen olarak akademideki derslerine devam etti.

F. Dirimtekin Türk Hava Kurumu'nda reis muavinliği (1935-1939), 1939'da Be-den Terbiyesi İstanbul Bölge müdürlüğü, 1942'de Eminönü Halkevi başkanlığı görevlerinde bulundu. 1942-1946 yılları arasında bu halkevinin tarih ve müze şubesinin İstanbul müzeleriyle yakın bağlantı kurmasını sağladı. 1945'ten

Diriliş'in
1. sayısının
kapağı

İtibaren Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu bünyesinde ayrı bir kuruluş olan İstanbullu Sevenler Grubu'na üye seçildi. 1946-1950 yılları arasında İstanbul Şehir Meclisi üyesi ve İmar Karma Komisyonu başkanı oldu.

Dirimtekin, şehir meclisi üyeliği 1950'de sona erince Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu'nda başkan yardımcısı olarak kaldı. Ayrıca Eski Eserleri Koruma Encümeni'ndeki görevini sürdürdü. İstanbul'un Fethinin Beşyüzüncü Yıl Dönümünü Kutlama Derneği'nde de üye idi. Bu derneği Ekrem Hakkı Ayverdi ile birlikte yeniden şekillendirip Fetih Derneği adıyla bir enstitü haline getirdi. 1955 yılında Ayasofya Müzesi müdürlüğüne tayin edildi, 1971 yılına kadar bu görevini sürdürdü. 26 Eylül 1976'da öldü ve 29 Eylül günü Feriköy Mezarlığı'na defnedildi.

Eserleri. Feridun Dirimtekin'in Türk harp tarihine dair olan ilk yayınlarında I. Dünya Savaşı'ndaki çarpışmalara dair konular ele alınmıştır (*Büyük Harp-Türk Cepheleri*, I. Kısım, İstanbul 1926-1927; *Büyük Harp-Türk Cepheleri: Çanakkale Cephesi*, II. Kısım, İstanbul 1927; *Büyük Harp-Türk Cepheleri: Filistin Cephesi*, III. Kısım, İstanbul 1927; *Büyük Harp-Türk Cepheleri: Kafkas Cephesi*, İstanbul 1931, 2. bs.). Dirimtekin, bizzat içinde yaşadığı I. Dünya Savaşı dışında daha eski tarihlerdeki savaşlara dair de araştırmalar yayımladı: "1853-55 Seferinde Rumeli ve Kırım Harekâtı" (İstanbul, ts.); "1736-1739 Türk-Avusturya-Rus Seferi" (İstanbul 1928); "Nizip, 1831-1840 Türk-Mısır Seferi" (İstanbul 1931); "1714-1718 Türk-Avusturya-Venedik Seferi" (İstanbul 1932); "Malazgirt Meydan Muharebesi, 26 Ağustos 1071" (İstanbul 1936; 1943, 2. bs.). *Askerî Mecmua*'nın çeşitli sayılarına ek olarak yayımlanan bu çalışmaların ardından *Konya ve Düzbel (1146 ve 1176)* (İstanbul 1944) ve *Haçlı*

Seferlerinde İnönü ve Eskişehir Meydan Muharebeleri (İstanbul 1946) adlı kitapları kaleme aldı.

Dirimtekin 1949'da İstanbul'un fethine dair büyük eserini verdi (*İstanbul'un Fethi*, İstanbul 1949; 1976, 2. bs.). İstanbul'un 1453'te kuşatılmasına dair üç ciltlik bir eseri olan Ali Rıza Sağman ile girilen polemik üzerine ona bir makale ile cevap verdi ("İstanbul Surları Hendeklerinde Su Var mıydı?", *Tarih Dünyası*, II, sy. 15 [İstanbul 1950], s. 643-647). 1952-1953 yıllarında *Türk Turing ve Otomobil Kurumu Belleteni*'nde Fâtih devriyle ilgili birçok makale yayımladı: "Fâtih'in Donanma Komutanlarından Has Yunus Bey" (sy. 126 [1952], s. 6-9); "Fâtih'in Ordusu İstanbul'a Evvelâ Nereden Girdi?" (sy. 132 [1953], s. 17); "İstanbul Muhasarasında Donanma Haliç'e Nasıl Geçirildi" (sy. 133 [1953], s. 6-7); "Son Bizans İmparatoru Konstantin XI'in Ölümü" (sy. 135 [1953], s. 4-5); "İstanbul'un Muhasarası ve Zaptı" (sy. 136 [1953], s. 3-13); "İstanbul'un Zaptı Türkler'in Vicdan Hürriyetine Hizmetlerinin Bir Timsalidir" (sy. 136 [1953], s. 16-18). Dirimtekin aynı yıllarda İstanbul surları hakkında bol resimli şu iki kitabı yayımladı: *Fetihden Önce Marmara Surları* (İstanbul 1953); *Fetihden Önce Haliç Surları* (İstanbul 1956). Bunlarla birlikte Fetih'ten sonraki İstanbul'a dair küçük kitabı da üç dilde ayrı ayrı basıldı: *Ecnebi Seyyahlara Nazaran Fetih'den Sonraki İstanbul* (İstanbul 1953).

Feridun Dirimtekin, İstanbul'un fethinin 500. yıl dönümü vesilesiyle dışarıda basılan ve içlerinde tarihî gerçeklere aykırı pek çok şeyler bulunan bazı araştırmalara dair tahlil ve tenkit yazıları da yayımladı (Amantos ve Moschopoulos'un makaleleri hakkında, *Fatih ve İstanbul Der-gisi*, II, sy. 7-12 [1954], s. 275-282; F. Babinger'in Fâtih'e dair kitabı hakkında, *İstanbul Enstitüsü Mecmuası*, I [1955], s. 123-132).

Ayasofya'ya müdür olması ile kendini Bizans eserlerini incelemeye veren Dirimtekin, Osmanlı devri tarihiyle ilgili olarak *İstanbul Enstitüsü Mecmuası*'nda çıkan birkaç büyük makalesi yanında ("Belgrad'ın İki Muhasarası", II [1956], s. 51-86; "Ecnebi Seyyahlara Göre Onsekizinci Asrın İkinci Yarısında İstanbul", IV [1958], s. 93-134; "Sadr-ı Âzam Adnî Mahmud Paşa", IV [1958], s. 167-190; "Ecnebi Seyyahlara Göre XVII. Yüzyılda İstanbul'un Medenî ve İctimaî Hayatı", V [1959], s. 56-98) yine birkaçı İstanbul'la

ilgili olan bazı küçük çalışmalar da kaleme almıştır: *Ecnebi Seyyahlara Nazaran XVI. Yüzyılda İstanbul* (İstanbul 1964); "Fâtih Sultan Mehmed'in Annesi", *Türk Turing ve Otomobil Kurumu Belleteni* (sy. 261 [1963], s. 15-17); "Türkler Devrinde İstanbul", (a.e., sy. 35/314 [1972], s. 5-8); "19. Yüzyıldan Bugüne Kadar İstanbul" (a.e., sy. 36/315 [1972], s. 2-9); "Preveze ve İnebahtı" (*Tarih Konuşuyor*, VI/36 [1967], s. 2987-2992); "Selçukluların Anadolu'da Yerleşmelerini Sağlayan İki Zafer" (*Malazgirt Armağan Kitabı* [Ankara 1972], s. 231-238); "Muasır Bizans Kaynaklarına Göre Osmanlılar'ın Rumeli'ye Geçiş ve Yerleşimleri" (*VII. Türk Tarih Kongresi* [1970], *Kongreye Sunulan Bildiriler*, Ankara 1973, II, 577-580; Dirimtekin'in bu eserleri ve diğer çalışmaları için bk. Eyice, s. 268-281).

Feridun Dirimtekin, meslekten bir tarihçi olmamakla beraber başta harp tarihi olmak üzere bilhassa İstanbul'un fethi üzerinde çalışmalarını yoğunlaştırmıştır. Bizans arkeolojisi uzmanlığına dönmesi ise amatörcü olmuş, dolayısıyla araştırmaları takdim metodu bakımından çok defa tatmin edici bir seviyeye yükselmemiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

"İstanbul Ayasofya Müzesi Müdürlüğünden Emekli Feridun Dirimtekin Vefat Etti", *ICOM-Müzeler Bülteni*, sy. 14 (1976), s. 6; "Yönetim Kurulu Başkanımız Feridun Dirimtekin Vefat Etti", *TTOK Belleteni: Haberler Belleteni*, sy. 55/334 (1976), s. 1; Semavi Eyice, "Trakya Araştırmacılarından Feridun Dirimtekin, 1894-1976", *GDAAD*, sy. 8-9 (1979-80), s. 259-285; R. Ekrem Koçu, "Dirimtekin, Feridun", *İst.A.*, VIII, 4606-4607; Osman Nebioğlu, "Dirimtekin (Dukakinoğlu), Feridun", *Türkiye'de Kim Kimdir Ansiklopedisi*, İstanbul 1961-62, s. 222-223; İsmet Görgülü, *On Yıllık Harbin Kadrosu, 1912-1922*, Ankara 1993, s. 119, 271, 279, 289, 290 (savaşlarda görev aldığı askerî birlikler hakkında).

SEMAVİ EYİCE

Feridun
Dirimtekin

DİRİNİ

(الديريني)

Ebû Muhammed İzzüddîn Abdülazîz
b. Ahmed b. Saîd ed-Dîrînî
(ö. 694/1295)

Rifâiyye tarikatının
Azîziyye kolunun kurucusu,
tefsir, fıkıh, kelâm âlimi,
mutasavvıf-şâir.

612 (1215) veya 613'te (1216) Mısır'da Garbiye vilâyetine bağlı Neberuh'un doğusundaki Dîrîn köyünde doğdu. Küçük yaşta öğrenime başladı. Fıkıh âlimi